

Universiteit van Amsterdam / Bijzondere Collecties (Special Collections)

Amsterdams universitet har sitt ursprung i Athenaeum Illustre (1632) som var en stadsunderstödd "upplyst skola". Ombildades till universitet 1877.

Sedan 1961 har utbildningsministeriet det finansiella ansvaret.

Universitetet har ca 30 000 studenter och över 5000 anställda. Det är ett av Europas största universitet med en årlig budget på ca 600 miljoner euro.

Amsterdams universitetsbibliotek består av ett huvudbibliotek samt fjorton ämnesinriktade bibliotek och "study centres". Bibliotek och "study centres" har tillsammans över 2600 läsplatser, varav 1100 med dator. Universitetsbibliotekets samlingar omfattar ca 4 miljoner volymer. Därtill kommer "special collections" med en mängd olika samlingar av bl a manuskript, brev och kartor.

Biblioteket har 181 anställda – 87 män och 94 kvinnor (2011 års siffror).

Special Collections

Tillsammans med the Allard Pierson Museum (arkeologiskt museum) bildar UvA Special Collections det som kallas UvA Erfgoed (UvA Heritage) som är en del av universitetsbiblioteket.

BESÖK medfinansieras av Europeiska socialfonden

www.projektbesok.se

Det finns av tradition ett starkt band mellan universitetsbiblioteket och Amsterdams kulturella, religiösa och akademiska institutioner. Samlingarna har genom århundradena till stor del byggts upp av donationer. Man har en mängd olika samlingar, av varierande storlek, inom en rad ämnesområden. Det finns t ex en samling av holländsk jazzmusik, manuskript, kokböcker, 80 000 djurbilder, en stor samling medicinsk litteratur (bl a anatomiska atlaser). UvA Special Collections har den tredje största Carl von Linné-samlingen i världen. Idag köper man in för att fylla luckor, men det mesta förvärvas genom donationer precis som tidigare.

Det man är väldigt tydlig med är att det inte bara handlar om att samla. Fokus ligger på innehållet i samlingarna. Innehållet ska vara tillgängligt för studenter och forskare. Och man är också väldigt mån om att innehållet ska göras tillgängligt för allmänheten via utställningar. <http://www.bijzonderecollecties.uva.nl/en>

Entrén

När man tittar på byggnaden utifrån gatan exponeras det snarare som ett museum än ett bibliotek. Det finns "skyltfönster" med saker som är intressanta och lockande. Man vill gärna veta vad som finns därinne. Väl inne möts man av en lång svagt nedåtsluttande gång med en intressant tidslinje på väggen med nedslag i olika tidpunkter i bibliotekets historia. Ramp istället för trappsteg ökar tillgängligheten.

Man har på ett spännande sätt använt en svårarbetad yta då man har tagit tillvara och arbetat utifrån förutsättningarna med de gamla murade valven. Bra visualisering av samlingarnas kronologi och bredd. Man har även arbetat med kontrasten mellan det mörka gamla valvet och den nya moderna inglasade foajén.

I foajén som binder samman de båda huskropparna finns "heart of the building", reception, bokhandel (med mestadels litteratur om grafisk design), museishop, café och konferensrum samt administrationsdelar för universitetsdelen av verksamheten. Biblioteket har även en webshop.

Byggnaden består av två huskroppar sammanbundna av entré/foajé. Den äldre huskroppen har varit sjukhus och är inte helt anpassningsbar på grund av historiskt byggnadsskydd. Den yttre fasaden är orörd. Ett exempel på kontrasten mellan det omgjorda inre och det intakta yttre är att i läsesalen bryter golvet av mitt på fönstren. Minimalistisk och ren design med vita väggar, stengolv och trappor i trä. Stilren, tydlig, visuell skyltning. Symboler för att visa var wc, café och annat finns. Man får känslan av att huset, trots sitt moderna interiör, ändå är byggt enligt typisk Nederländsk tradition.

Entréplanet är öppet för alla, även den besökande allmänheten, då det till stor del består av en utställningsyta.

Någon våning upp i huset finns museets auditorium. Samlingarna kombineras med integrerade arbetsplatser och mindre föreläsningssytor. På de övre våningarna finns tjänsterum, boksamling, klimatanpassad compactusavdelning, studieplatser, läsesal för rara material mm.

Rummet

Man bedriver hela sin verksamhet med en fot i förgången tid och en fot i det moderna. Det är en spännande blandning mellan gammalt och nytt. Det finns en harmoni i det rumsliga trots samlingarnas mångfald, kronologiska djup och variation. Biblioteket präglas av en vision om öppenhet trots samlingarnas känslighet.

I och med att biblioteket består av flera huskroppar med varierande förutsättningar för anpassning skapas en labyrintliknande struktur med många rum, passager och våningsplan.

Läsesal för rara material

På andra våningen finns en modern välbesökt läsesal för äldre och känsligt material. Hela rummet är kameraövervakat och bemannas av två bibliotekarier/anställda. Materialet beställs fram och kvitteras ut över disk. I rummet finns ett fåtal stationära datorer, men besökarna har oftast med sig egna. För att skydda det känsliga materialet används kuddar istället för vaggor. Precis som resten av huset är läsesalen klimatanpassad. Hela rummet präglas av en tyst lite sakral känsla.

Man har satsat på bra arbetsmiljö för studenter/användare både i läsesalen och bibliotekets övriga utrymmen. Bl a har man varit noga med att välja bra stolar.

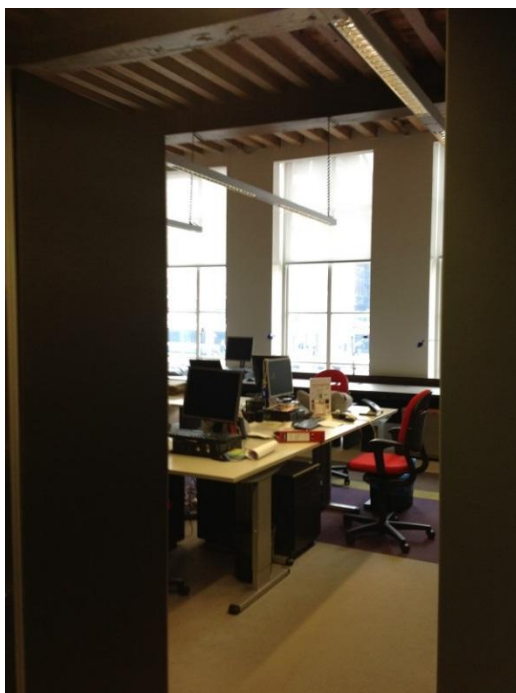
De olika samlingarna hålls samman och hyllupställningssystem varierar utifrån samling. Traditionellt med klassiska bokhyllor i de äldre miljöerna och samlingarna samt mer kompakt i de nyare delarna. Böcker som mycket sällan används magasineras för att skapa plats till arbetsplatser och möten.

Boksamlingar har kombinerats med läs- och arbetsplatser. Även här finns ett fåtal arbetsplatser med stationära datorer. Det är oklart om dessa också är till för bibliotekskatalogen.

Personal

Det är en blandad personalstyrka. Hälften bibliotekarier och hälften forskare. Många är både och. Man har också en kurator per ämne.

Kuratorerna/forskarna har möjlighet att sitta ute i samlingarna och arbeta. Hyllorna är formerade så att rummet bryts upp. På så sätt har man skapat fria ytor som använts till att göra arbetsplatser.

Allt material i de öppna hyllorna är stöldskyddat med RFID-chip. Det magasinerade materialet chippas vartefter det beställs fram.

Ca 12 km av boksamlingen förvaras på plats och resten finns i arkiv på annat håll. Det går transporter till/från arkiven två gånger per dag.

Det fysiska kontra det digitala

Det är stort fokus på de unika fysiska samlingarna och väldigt lite på digitalt material av förklarliga skäl. Digitalisering pågår, men främst av samlingarnas "masterpieces" och bara ett fåtal procent av samlingarna. Man digitaliserar för att väcka intresse för samlingarna. Att digitalisera och underhålla digitaliserade samlingar anses vara alltför kostsamt. Det är billigare att behålla de fysiska böckerna i klimatanpassade rum. Man funderar mycket över ambitionsnivån gällande den beskrivande informationen för det digitaliserade materialet. Vår guide betonade att ingen digitalisering kan ersätta forskarens känsla för boken som artefakt.

Utställningsområdet

Det bedrivs en omfattande och mycket aktiv utställningsverksamhet. Just nu pågår en utställning om 1001 holländska kvinnor i historien. En utställning som dragit stora mängder besökare och även rönt uppmärksamhet i media. Man gör verkligen sitt yttersta för att finna intressanta infallsvinklar och fokusera på innehåll snarare än objekt. Tre stora utställningar per år anordnas. Inför varje ny utställning kontrakteras en "designer" att arbeta med samlingarnas ca 1 miljon objekt.

Man har även mindre utställningar som skapas av studenter i samarbete med institutionerna t ex heritage social media. Dessa byts ungefär var 6e vecka. Mycket populärt bland studenterna och många står i kö. Återkommande tema är grafisk design och foto.

Även i utställningarna är användandet av digitala medier begränsat. Ingen digitalisering kan slå känslan av det fysiska tinget enligt guiden. Bara den fysiska boken och tinget finns manifesterad, men det är ev en naturlig följd av samlingarnas sammansättning.

Tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning

Båda huskropparna präglas av mycket trappor och avsatser. Hiss finns, men alla mellanplan och delar verkar inte vara tillgängliga via densamma. Det är relativt trångt med smala prång i synnerhet på de mindre publika delarna. Det skulle antagligen inte fungera med rullstolsburen personal. I nya delen av huset saknar vissa trappor

ledstänger och utställningsdelen har nivåskillnader där ramper saknas, vilket är förvånande. Man frågar sig ibland om estetik är viktigare än säkerhet. En generell betraktelse som inte bara gäller UvA Special Collections är att man inte verkar ta så mycket hänsyn när det gäller fysisk tillgänglighet.

Utställningsdelarna är främst visuella. Det finns inga hjälpmedel för personer med synnedsättning, t ex audioguiden.

Sammanfattningsvis kan man säga att biblioteket har en tilltalande framtoning med sin blandning av gammalt och nytt. En modern forskningsmiljö kombinerat med museala samlingar och utåtriktad verksamhet.

